

Lausunto lakimuutosluonnokseen hallituksen esityksestä yleistukea koskevasta lainsäädännöstä

TYÖALLTK 28.05.2025 § 34
39/00.04.00/2025

Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi yleistukilaki. Yleistuki olisi uusi työttömän työnhakijan perustoimeentuloa turvaava etuus. Yleistuki olisi tarveharkintainen.

Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea koskeva sääntely työttömyysturvalaissa ehdotetaan kumottavaksi. Työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi yleistukilaista ja peruspäivärahaa koskevista muutoksista johtuen.

Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työvoimaviranomaisen järjestämien työnhakukeskustelujen sisältöä ja järjestämistapaa muutettaisiin työttömyyden pitkittyessä. Lisäksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettuun lakiin tehtäisiin yleistukilain säätämisestä ja työttömyysturvalain muuttamisesta johtuvat muutokset.

Esityksessä ehdotetaan, että yleistuen toimeenpanosta vastaisi Kansaneläkelaitos. Yleistuen myöntäisi ja maksaisi Kansaneläkelaitos. Työvoimaviranomainen tai KEHA-keskus antaisi Kansaneläkelaitokselle työvoimapolitiittisen lausunnon yleistuen maksamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eräitä muita lakeja työttömyysturvalain muuttamisesta ja ehdotetusta yleistukilaista johtuvien muutosten vuoksi. Nämä muutokset olisivat pääosin teknisiä.

Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2025. Muutosten ehdotetaan tulevan voimaan 1.2.2026.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut muutoksia työnhakijan palveluprosessiin. Toteutuessaan nämä muutokset vaikuttaisivat myös yleistuen saajalle järjestettävään palveluprosessiin. Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi on ollut lausuttavana Lausuntopalvelussa 10.2.-28.3.2025 ja Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue on antanut tähän lausunnon.

Yleistuella on kiinteä yhteys työttömän palveluprosessin toimeenpanoon. Yleistuen valmistelussa on huomioitu työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteilla olevan työvoimapalveluiden kehittämistä koskevan hallituksen esityksen tavoitteet.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut muutoksia työttömyysturvalaissa säädettyihin niin sanottuihin työttömyysturvaseuraamuksiin. Toteutuessaan nämä muutokset vaikuttaisivat myös yleistuen saajalle asetettaviin korvauksettomiin määräaikoihin ja työssäolovelvoitteisiin. Luonnos työttömyysturvaseuraamuksia koskevaksi hallituksen esitykseksi ja tätä esitystä koskeva lausuntopyyntö on Lausuntopalvelussa ja Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue tulee antamaan lakiesitykseen lausunnon kesäkuussa 2025.

Lakiesityksen tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa perusturvan uudistuksen, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia sosiaaliturvakomitean välimietinnön tekemät suositukset ja selvitykset huomioiden. Uudistuksen tavoitteena on aikaansaada yksi yleistuki sisältäen perusosan elämiseen, asumisosan asumiseen ja harkinnanvaraisen osan viimesijaiseksi turvaksi.

Lakiesityksen tavoitteet

Yhteen perusturvaetuuteen siirrytään vaiheittain tukien määräytymisperusteita yhdistämällä. Työttömyyden ajan perustoimeentulon turvaaminen yhdellä etuudella sujuvoittaa sosiaaliturvaa.

Muutokset nykyiseen lainsäädäntöön työvoimaviranomaisen näkökulmasta

Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue lausuu hallituksen esitystä yleistukea koskevasta lainsäädännöstä niiltä osin, mikä koskettaa työvoimaviranomaisen toimintaa. Lakiesityksen mukaan yleistuki tulisi korvaamaan nykyisen peruspäivärahan ja työmarkkinatuen. Ehdotetut yleistukea koskevat muutokset eivät tule merkittävästi vaikuttamaan työvoimaviranomaisen tämänhetkiseen toimintaan.

Työvoimaviranomaisen palveluprosessiin kuuluvien työnhakukeskustelujen järjestämistapaa ja sisältöä muutettaisiin yleistuen saajan työttömyyden pitkittyessä. Uutena asiana järjestämislakiin tulisi aktivointijakso asiakkaille, joiden työttömyys on pitkittynyt.

Yleistuen saajan aktivointijakson työnhakukeskusteluiden toteutukseen liittyvät muutokset ovat osin merkittäviä. Jakson aikana työnhakukeskustelut järjestettäisiin pääosin kasvokkaisina tapaamisina. Uudistus lisää kasvokkaista palvelua, mikä kasvattaa työmäärää sekä henkilö- ja tilaresurssin tarvetta. Aktivointijakson aikana on myös velvollisuus tarjota palveluja, mikä nostaa kustannuksia ja lisää henkilöresurssoinnin tarvetta. Uhkana on, että

palveluiden tarjonta jakautuu epätasapainoisesti ja tämä voi lisätä eriarvoisuutta alueittain.

Valmistelija Työllisyysaluejohtaja Tiina Mäenpää puh. 040 159 2610

Esittelijä Työllisyysaluejohtaja Tiina Mäenpää puh. 040 159 2610

Päätösehdotus Työllisyysaluelautakunta

hyväksyy Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen lausunnot hallituksen esitykseen luonnoksesta yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi alla olevien ehdotusten mukaisesti:

Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

Uudistus lisää kasvokkaista palvelua, mikä kasvattaa työmäärää sekä henkilö- ja tilaresurssin tarvetta. Aktivointijakson aikana on myös velvollisuus tarjota palveluja, mikä nostaa kustannuksia ja lisää henkilöresurssoinnin tarvetta.

Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista

Uhkana on, että palveluiden tarjonta jakautuu epätasapainoisesti ja tämä voi lisätä eriarvoisuutta alueittain.

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Työnhakukeskustelut ja niiden jaksotus tulisi perustua työvoimaviranomaisen tekemään palvelutarpeen arvioon työttömyyden keston syistä ja työllistymisen esteistä.

Työvoimaviranomaisen tulee voida käyttää omaa harkintaa täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämisestä myös tilanteissa, joissa työnhakijaa ei voisi ohjata mihinkään palveluun.

Mikäli kaikki aktivointijakson työnhakukeskustelut tulisi järjestää kasvokkaisina tapaamisina, tulee tämä lisäämään henkilö- ja tilaresurssin tarvetta huomattavasti. Lisäksi monikuntaisella työllisyysalueella aikaa kuluu eri kunnissa sijaiseviin toimipisteisiin kulkemiseen. Tarkoituksenmukaisemman järjestämistavan harkintaan tulee olla enemmän vapautta.

Työnhakukeskustelujen sisältö keskittyy nykyiselläänkin palvelutarpeen arvioon ja työttömyyden keston syiden ja työllistymisen esteiden selvittämiseen. Pidämme hyvänä, että palvelut ovat asiakkaalle velvoittavia.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Näemme positiivisena muutoksena sen, että niiden alle 25-vuotiaiden osalta, jotka saavat voimassa olevan lainsäädännön perusteella peruspäivärahaa ja jatkossa yleistukea, edellytetty kuntouttavan työtoiminnan lain mukainen määräaika lyhentyisi ehdotetun muutoksen myötä. Tämän mukaan nuoren pääseminen kuntouttavaan työtoimintaan nopeutuu.

”Nykyisin peruspäivärahaa saaneiden osalta muutos voi lisätä aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrää.” Nykyisilläkin resursseilla aktivointisuunnitelmien laatiminen viivästyy, koska hyvinvointialueiden vastinpareja (sosiaaliohjaajia) ei ole saatavissa riittävästi. Mikäli aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrä nousee entisestään, tulisi tämä huomioida sekä työllisyysalueiden että hyvinvointialueiden resurssoinnissa. Harkintavaltaa tulisi käyttää palvelutarpeen arvioinnissa.

Päätös

Hyväksyttiin.

- - - - -